

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A PRÁVO

Ilona Jančářová

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ - VÝVOJ

PROBLÉMY ZPŮSOBENÉ LIDSKÝMI AKTIVITAMI:

- Kontaminace složek životního prostředí a narušování jejich vazeb a schopnosti regenerace (Trail Smelter 1938)
- Snižování biologické rozmanitosti
- Ztenčování ozónové vrstvy
- Změna klimatu
- Devegetace a desertifikace

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ - VÝVOJ

1969 report „**Man and his environment**“:

- lidstvo se nachází v hluboké globální krizi; pokud proces environmentální degradace bude pokračovat, život na Zemi bude ohrožen
- průmyslová produkce vedla k emisím znečišťujících látek do všech složek ŽP
- v důsledku růstu populace jsou zabírány stále větší plochy půdy pro zemědělskou a průmyslovou výrobu
- znečištění a rozvojové aktivity vedly k trvalé ztrátě mnoha živočišných a rostlinných druhů

SITUACE DNES

lepší či horší?

„Environment does not have a voice ...“

Professor Dr. Ludwig Krämer

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ - POJEM

Prostor, který má vlastnosti umožňující existenci živých organismů

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ - POJEM

Životní prostředí – definice:

- Statická
- Dynamická
- Systémová

- vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ - POJEM

Součástí životního prostředí:

- a) hmotné části reálného světa
 - přírodní
 - umělé
- b) nehmotná složka
 - sociální vazby

SLOŽKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

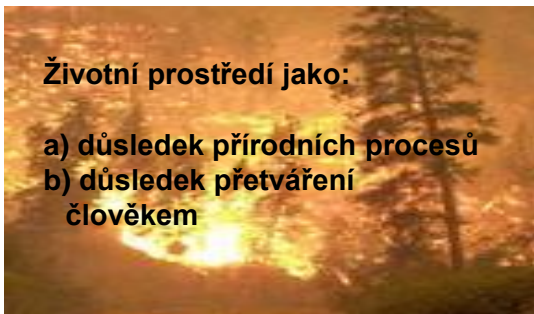
- O vzduší
- Voda
- Horniny
- Půda
- Organismy
- Ekosystémy
- Energie

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ - POJEM

Životní prostředí jako:

- a) **důsledek přírodních procesů**
- b) **důsledek přetváření člověkem**

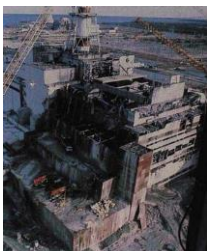
CYKLUS EKOPOLITIKY

1. Existence a objevení ekologického problému
2. Společenské uznání problému, podpora
3. Formulace cílů a strategií
4. Realizace – volba vhodných nástrojů
5. Revize

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Vznik a vývoj - hledisko:

- a) Celosvětové
- b) Vnitrostátní

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

ad a) Celosvětové hledisko – mezník:

Stockholmská konference OSN o životním prostředí (1972):

- shledala ochranu životního prostředí univerzálním zájmem všech národů světa,
- stala se výrazem měnícího se pohledu na vztah člověka k přírodě a přírodním zdrojům,
- změny ve vztahu k ŽP byly vyjádřeny ve 26 principech Závěrečné deklarace a
- principy byly reflektovány do národních právních řádů,
- následně přijímány mezinárodní úmluvy reagující na všechny zásadní problémy životního prostředí.

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

ad a) Vnitrostátní hledisko:

- Před rokem 1990 byly otázky ochrany ŽP na okraji zájmu společnosti.
- **Prof. JUDr. Boleslav Pospíšil, DrSc.** – zakladatel práva životního prostředí (80. léta 20. stol.), které spolu s doc. Pekárkem prosadil jako samostatně vyučovaný předmět.
- Od r. 1990 – práce na vytvoření moderního systému právní úpravy na ochranu životního prostředí, v níž se odrážely mezinárodně právní závazky a principy ochrany.
- V souvislosti se vstupem ČR do EU (2004) - vliv práva EU, flexibilní mechanismy, rostoucí složitost právní úpravy.

ÚLOHA PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- Regulace chování v souvislosti s působením na životní prostředí

- Záruka, že nepříznivé důsledky chování pro životní prostředí nepřekročí určitou mez

- Záruka, že následky nepříznivé pro životní prostředí budou odstraněny nebo kompenzovány

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Soubor právních norem a institutů regulujících společenské vztahy související s péčí o životní prostředí (tj. jeho ochrana a reprodukce)

Zvláštnosti společenských vztahů

- Životní prostředí je předpokladem jakékoliv formy života.
- Každý živý organismus je součástí ŽP a tvoří s ním jednotu, kterou musí člověk při využívání přírodních zdrojů respektovat.
- Nutnost respektovat působení přírodních zákonů.
- Stav ŽP je výsledkem spolupůsobení celé řady faktorů a důsledky působení se neprojeví okamžitě, ale se zpožděním.
- Čerpání znalostí a úzké propojení s jinými vědními disciplínami.
- Skutečnost, že životní prostředí, resp. jeho stav a kvalita je předpokladem existence člověka, je péče o ŽP považována za veřejný zájem

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Normy:

- Hmotně právní
- Procedurální
- Sankční
- Kompetenční

(prof. Damohorský)

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Metoda právní regulace:

- veřejnoprávní s prvky metody soukromoprávní

prosazování státní ekologické politiky

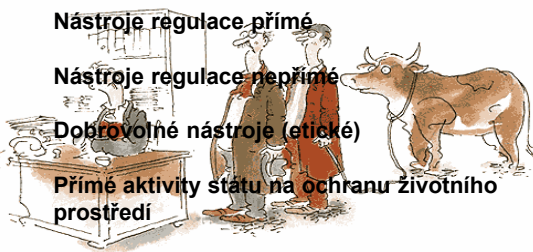
VEŘEJNOPRÁVNÍ METODA REGULACE

Nástroje regulace přímé

Nástroje regulace nepřímé

Dobrovolné nástroje (etické)

Přímé aktivity státu na ochranu životního prostředí

DOBŘÍ DEN, PANE UŘAD, TĚ JSME ZPĚJE MY, ALE PO ZKUSĚNOSTECH S VÁMA Z MINULA JSME SILNĚS RÁDEJI VZALI TELUMODNÍKY.

NÁSTROJE PŘÍMÉ REGULACE

- Všeobecné nástroje prevence
- Limity znečišťování a znečištění
- Požadované technologie
- Administrativní nástroje
- Zákazy, příkazy a omezení
- Plošné mechanismy ochrany
- Kontrola, donucení, sankce
- Pravidla pro odstraňování protiprávních stavů

NÁSTROJE NEPŘÍMÉ REGULACE

- Ekonomické nástroje

DOBROVOLNÉ NÁSTROJE REGULACE

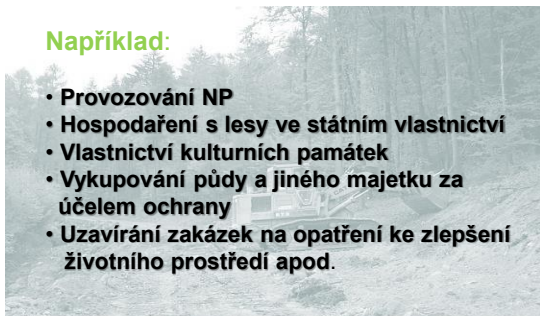

Dobrovolné environmentální dohody

PŘÍMÉ AKTIVITY STÁTU

Například:

- Provozování NP
- Hospodaření s lesy ve státním vlastnictví
- Vlastnictví kulturních památek
- Vykupování půdy a jiného majetku za účelem ochrany
- Uzavírání zakázek na opatření ke zlepšení životního prostředí apod.

SOUKROMOPRÁVNÍ METODA REGULACE

Závazky z deliktů
Sousedské vztahy

SYSTEM A PRAMENY PRÁVA ŽP

- Ústava a LZPS
- Předpisy obecného a průřezového charakteru
- Složkové předpisy
- Předpisy upravující aktivity nebezpečné pro životní prostředí

PRAMENY PRÁVA ŽP

Mezinárodní právo

- nepsané (mezinárodní obyčej)
- psané - zejm. úmluvy (čl. 10 Ústavy):

Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je ČR vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.

Evropské právo

- primární prameny
- mezinárodní úmluvy
- judikatura SDEU
- sekundární prameny

PRIMÁRNÍ PRAMENY PRÁVA EU

Smlouva o fungování EU - čl. 191(1)

(HLAVA XX ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ)

1. Politika Unie v oblasti životního prostředí přispívá ke sledování následujících cílů:
- zachování, ochrana a zlepšování kvality životního prostředí,
 - ochrana lidského zdraví,
 - uvážlivé a racionální využívání přírodních zdrojů,
 - podpora opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního prostředí, a zejména boj proti změně klimatu.

PRIMÁRNÍ PRAMENY PRÁVA EU

Smlouva o fungování EU - čl. 191(2)

(HLAVA XX ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ)

2. Politika Unie v oblasti životního prostředí je zaměřena na **vysokou úroveň ochrany**, přičemž přihlíží k rozdílné situaci v jednotlivých regionech Unie. Je založena na zásadách **obezřetnosti a prevence**, odvracení ohrožení životního prostředí především **u zdroje** a na zásadě "**znečišťovatel platí**".

PRAMENY PRÁVA EU

Sekundární právo:

- Nařízení – závazná, přímo použitelná
- Směrnice – nutnost transpozice
- Rozhodnutí - závazné pro toho, komu je určeno
- Doporučení, stanoviska - nezávazná

PRAMENY PRÁVA EU

- Mezinárodní úmluvy, které EU ratifikovala, zavazují EU i členské státy; předpisy EU, které by jim odporovaly, jsou nezákonné
- Judikatura SD – interpretace práva EU – závazný výklad

PRÁVO EU

Prosazování unijního práva

- vnitrostátní vůči FO, PO
- proti státu (nedostatečná implementace nebo prosazování)

New Commission strategy: infringement proceedings only for policy priorities

The Commission has clarified its new strategy to only open infringement proceedings where they align with its policy priorities. Ludwig Kramer notes that the strategy departs from the Commission's obligation to ensure the application of EU, enshrined in Article 17 of the Treaty on the European Union.

• ANALYSIS / 18 October 2017

Následky strategie

- Zvyšování rozdílů v aplikaci pravidel na ochranu životního prostředí mezi členskými zeměmi EU.
- EU se stává rukojmím velkých ekonomických zájmů a odvrací se od integrace v ochraně životního prostředí – oslabení spolupráce s NGOs .
- Využívání EU jako nástroje velkého byznysu nemusí být v zájmu všech, avšak současná environmentální politika EU – téměř žádná nová regulace, špatné monitorování aplikace existujících pravidel – postupně k tomu vede.

PRÁVO ŽP V SYSTÉMU PRÁVA

- Právo správní
- Právo finanční
- Právo ústavní
- Právo trestní
- Právo občanské
- Právo pozemkové
- Právo pracovní
- Právo mezinárodní
- Právo EU

PRÁVO ŽP V SYSTÉMU PRÁVA

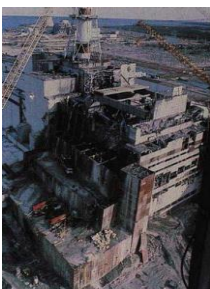
Právo ŽP jako samostatné právní odvětví -
kriteria:

- Předmět p. regulace
- Metoda p. regulace
- Doplňková kriteria

PRINCIPY PRÁVA ŽP

- Princip nejvyšší ochrany
- Princip ochrany ŽP jako celku
- Princip TUR (§ 6)
- Princip únosného zatížení území (§ 5, 11)
- Princip přípustné míry znečišťování ŽP (§ 12)
- Princip prevence (§ 17)
- Princip předběžné opatrnosti
- Princip znečišťovatel platí
- Princip účasti veřejnosti

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

PODAŘÍ SE TO ... ?